

פתרון בחינת בגרות תנ"ך

5

מספר יח"ל

1361

מספר שאלון

13/6/22

תאריך בחינה

עופר חן

כותבת הפתרון

שאלון 1361

שאלה 1: במדבר י"ב

א1. בבמדבר י"ב ובמדבר ט"ז נמצא ביטוי לתלונות מרים ואהרון מחד ותלונת קורח מאידך על העוול שנעשה להם מצד משה על שלא שותפו בשלטון:

- תלונת מרים ואהרון: הם מערערים על ייחוד נבואת משה: "תִּדְבֹר מִרְיָם וְאַהֲרֹן [...] וַיֹּאמְרוּ הֲרַק אֶדְ-בְּמִשְׁחָה דְבָר הַהוּה הֲלֹא גַם-בְּנֵי דְבָר".

- תלונת קורח: מתקומם נגד משה ומדגיש שהוא מתנשא אשר לקח לעצמו סמכות רבה מידי: "וַיִּקַּח קִרְח בֶּן-יִצְחָק [...] וַיִּקְהָלוּ עַל-מִשְׁחָה וְעַל-אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב-לָכֶם כִּי כָל-הָעֵדָה כָּלֶם קְדָשִׁים וּבְתוֹכְכֶם הַהוּה וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל-קַהֲל הַהוּה".

א2. מרים ואהרון מצד אחד וקורח מצד שני ביטאו את מחאתם באופן שונה:

מרים ואהרון מחו בדברים בחוג הצד של המשפחה: "תִּדְבֹר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה". ואילו קורח ביטא את מחאתו בפומבי לנוכח העם כולו: "וַיִּקְהָלוּ עַל-מִשְׁחָה וְעַל-אַהֲרֹן".

הדרך שהייתי בוחר היא דרכם של מרים ואהרון, אשר ביטאו מחאה שקטה מזו של קורח. נראה בעיני כי דרך מחאה זו עשויה להפחית מעוצמת המחלוקת ולהביא ליישוב הדברים בצורה קלה יותר מאשר מחאה פומבית.

ב1. מתוך השוואה בין שמות טו ומיכה ו נוכל למצוא ראיות לטענת מרים ואהרון:

- בבמדבר יב מדגישים האחים כי הם נביאים: "וְתִדְבֹר מִרְיָם וְאַהֲרֹן [...] וַיֹּאמְרוּ הֲרַק אֶדְ-בְּמִשְׁחָה דְבָר הַהוּה הֲלֹא גַם-בְּנֵי דְבָר". ראייה לכך נמצא בשמות ט"ו שם מכונה מרים כנביאה: "וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אַחֹת אַהֲרֹן".

- בבמדבר יב מדגישים האחים כי הם שווי מעמד למשה: "הֲרַק אֶדְ-בְּמִשְׁחָה דְבָר הַהוּה הֲלֹא גַם-בְּנֵי דְבָר". ראייה לכך נמצא במיכה ו שם מצטיירים האחים כשווי מעמד למשה כמנהיגי יוצאי מצרים: "וְאַשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת-מִשְׁחָה אַהֲרֹן וּמִרְיָם".

ב2. בדברי ה' נמצא שני טיעונים שמבטאים דחיית טענת מרים ואהרון:

- ה' מדגיש את ייחוד נבואת משה: "אם-יהיה נביאכם יהנה במראה אליו אֶתְנֹדַע בְּחִלּוֹם אֶדְבָר-בוֹ. לא-כֵן עֲבָדֵי מֹשֶׁה בְּכָל-בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. פֶּה אֶל-פֶּה אֶדְבָר-בוֹ"

- ה' מדגיש את קרבתו למשה בעצם השימוש בכינוי 'עבדי': "עֲבָדֵי מֹשֶׁה בְּכָל-בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא".

שאלה 2: במדבר יג

1א. בדברי המרגלים נמצא שימוש במטאפורה לתיאור הארץ, הן לחיוב והן לגנאי:

פס' כה-כז: פוריות הארץ מתוארת במטאפורה, הממשילה את הארץ לארץ רבת דבש וחלב: "ארץ זבת חלב ודבש".

פס' לא-לב: השלילה של הארץ באה לביטוי במטאפורה המדגישה את המוות השורר בארץ: "ארץ אוכלת יושביה".

2א. בדברי הרב דוד מנחם משתמע שהמרגלים הביטו על סביבתם בביקורת ובהסתייגות אשר השליכה על יחסם כלפי עצמם: "המבט העוין שלהם כלפי חוץ גרם לכך שאת אותו מבט הם הפנו כלפי עצמם [...] אדם המביט בקמיצה בזולתו סופו שנפשו אף היא תתקמץ". מתוך כך ראו עצמם כקטנים כחגבים לעומת סביבתם: "רְאִינוּ אֶת-הַנְּפִילִים בְּגִי עֵנָק מִן-הַנְּפִילִים וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כְּחִגְבִּים".

ב. מדברי גילי זיוון משתמע כי אדם המביע דעות החורגות מהמקובל בחברה צפוי לא רק לביקורת ממנה אלא גם שלא להיות מושפע מאותה ביקורת. ראייה לכך נמצא בהתנהגותם של יהושע וכלב שבניגוד ליתר המרגלים, ששללו את הארת ואת אפשרות כיבושה, הדגישו הם דווקא את היכולת לכבוש את הארץ: "וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן וְכָלֵב בֶּן-יִפְתָּח מִן-הַתְּרִים אֶת-הָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם. וַיֹּאמְרוּ [...] הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֶתָּה טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד [...] אֶל-תִּירָאוּ אֶת-עַם הָאָרֶץ כִּי לְחַמְנוּ הֵם סָר צֶלֶם מַעֲלֵיהֶם".

שאלה 3: שמואל ב' י"ב

1א. לדעתי נתן הנביא מבקר את דוד באמצעות משל, זאת במטרה לגרום לדוד לשפוט את עצמו באופן אובייקטיבי.

2א. במשל כבשת הרש בפס' א-ד נמצא ניגוד בין מעשיו של האיש העני למעשיו של האיש העשיר, המבטאים ביקורת כלפי דוד.

העני מצטייר כמי שדואג לכבשה ונוהג בה כבת קרובה: "וְלָרֶשׁ אֵין-כֹּל כִּי אִם-כְּבִשָּׁה אַחַת קָטְנָה [...] מִפְתּוֹ תֹאכַל וּמִכֶּסֶד תִּשְׁתָּה וּבְחִיקוֹ תִשְׁקָב וְתִהְיֶה-לוֹ כְּבַת". בעוד שהעשיר, בן דמותו של דוד, מצטייר כרע לב, הגוזל מהעני את כבשתו

היחידה, למרות שלו עצמו כבשים נוספות: "ויבא הקדש לאיש העשיר ויחמל לקחת מצאנו ומבקרן לעשות לארח הבא-
לו ויקח את-כבשת האיש הראש ויעשה לאיש הבא אליו".

ב1. לפי שמעון בר אפרת משתמע כי דברי נתן מבטאים גבול מוסרי ברור שניצב גם לפני המלך ומזהיר מפני ניצול מעמדו לרע. ביטוי לכך נמצא בעצם הביקורת המוסרית שמטיח נתן בפני דוד: "ויאמר נתן אל-דוד [...] וְאֲנִי הַצֵּלְתִּיךָ מִיָּד שָׂאוּל. וְאֲתַנְּה לְךָ אֶת-בֵּית אֲדֹנֶיךָ וְאֶת-נְשֵׁי אֲדֹנֶיךָ בְּחִיקָךְ [...] מִדּוּעַ בָּזִיתָ אֶת-דָּבָר יְהוָה לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינָיִי".

ב2. בדברי דוד נמצא הבעת חרטה ברורה ומוחלטת: "ויאמר דוד אל-נתן חטאתי ליהוה".

שאלה 4: שמואל ב ט"ו

א1. מפסי' ו' משתמע שאבשלום רכש את תמיכת אנשי ישראל, כתוצאה משתי פעולות הנזכרות בפסי' א-ט'.

- אבשלום נהג גינוני מלכות: "ויעש לו אבשלום מרכבה וסוסים וחמשים איש רצים לפגיו".

- אבשלום נהג חנופה כלפי העם: "והיה בקרב-איש להשתחוות לו ושלח את-ידו והחזיק לו ונשק לו".

א2. מדברי רוני מגידוב משתמע שבחירת חברון כעיר בה הכריז אבשלום על המרד נבעה משתי סיבות:

- חברון היתה בירת יהודה.

- חברון היתה מוקד לביקורת כלפי דוד שהעתיק את מרכז הממלכה מחברון לירושלים והסתייע בגורמים זרים לניהול הממלכה תוך זניחת אנשי יהודה.

ב1. מפסי' י"ז-כ"ב משתמע שאיתי הגיתי איננו פועל כפי שציפה דוד.

דוד ציפה שאיתי, שהיה נוכרי, לא יצטרף אליו ואל אנשיו העוזבים את ירושלים אלא ישאר בעיר או יצטרף לאבשלום: "ויאמר המלך אל-איתי הגיתי למה תלך גם-אתה אתנו שוב ושב עם-המלך כי-נכרי אתה וגם-גלה אתה למקומך". בעוד שאיתי דווקא בוחר להיתלוות לדוד ומביע נאמנות כלפיו: "ויען איתי את-המלך ויאמר [...] במקום אשר יהיה-שם אדני המלך אם-למנות אם-לחיים כי-שם יהיה עבדך".

ב2. בפס' לא-לו נמצא שני ביטויים בפי דוד לסיכול המרד :

- פנייה לעזרת ה' : בבקשה להפך את הצעתו של אחיתופל : "ויאמר דוד סכל-נא את-עצת אחיתופל והנה".

- פעולה עצמית : דוד מגייס את חושי כדי שיפך את דברי אחיתופל : "והנה לקראתו חושי הארפי [...] ויאמר לו דוד [...]

אם-העיר תשוב ואמרתי לאבשלום עבדך אני המלך [...] והפרתה לי את עצת אחיתופל".

שאלה 5: מלכים א' י"ט

1א. שאלה זו היא שאלה פתוחה וניתן להשיב עליה בשני אופנים :

- לדעתי, בבחירתו מועל אליהו בתפקידו שכן היה עליו לשרת כנביא בממלכת ישראל ואילו הוא בורח ממנה ומתפקידו : "וינרא ונקם וילך אל-נפשו ונבא באר שבע אשר ליהודה".

- לדעתי בבחירתו אליהו לא מעל בתפקידו שהרי ברח מכיוון שאיזבל איימה להרוג אותו : "ותשלח איזבל מלאך אל-אליהו לאמר כה-נעשון אלהים וכה יוספון כי-כעת מחר אשים את-נפשך כנפש אחד מהם. ונרא ונקם וילך אל-נפשו".

2א. משה גרסיאל מוצא ברוחם הנזכר בפס' ה-י' מטפורה למצבו של אליהו :

- הרוחם הבודד במדבר הוא סמל לבדידותו של אליהו : "ויאמר : נותרתי אני לבדי ויבקשו את נפשי".

- הרוחם, הממהר לבעור הוא סמל לבערת הקנאה של אליהו לאלוהיו : "ויאמר קנא קנאתי לה' צבאות".

ב. בדברי אוריאל סימון משתמע שאליהו זקוק הן לעידוד ולחיוזוק והן לזעזוע ולטלטול. ראיות לכך נמצא בפס' ד-ו' ובפס' יא-יד :

- פס' ד-ו' מבטאים עידוד לאלהו, שחש תחושת כלשון בתפקידו ומבקש את מותו והמלאך מעודד אותו לאכול : "ושב תחת רתם אחת (אחד) וישאל את-נפשו למות [...] וישכב וישן תחת רתם אחד והנה-זה מלאך נגע בו ויאמר לו קום אכול".

- פס' יא-יד מבטאים דברי טלטול וזעזוע לאלהו בעצם התגלות ה' המדגישה המבקר את מידת הדין של אליהו ואת הראוי לדבוק במידת הרחמים : "ויאמר צא ועמדת בחר לפני הנה והנה עבר ורוח גדולה ותזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני הנה לא ברוח והנה ואחר הרוח רעש לא ברעש והנה".

שאלה 6: עמוס ז

1א. מתוך השוואה בין עמוס ז למלכים א' כב נמצא שהן מיכה והן עמוס יצאו נגד מלכי ישראל:

- עמוס מנבא על מותו של מלך ישראל ועל חורבן הממלכה: "כי-כה אָמַר עָמוֹס בְּחָרֵב יְמוֹת יִרְבְּעָם וַיִּשְׁרָאֵל גְּלָה וְנָלַח מֵעַל אֲדָמָתוֹ".

- מיכה מנבא על מות מלך ישראל ועל תבוסת ישראל בקרב: "וַיֹּאמֶר רְאִיתִי אֶת-כָּל-יִשְׂרָאֵל נֹפְצִים אֶל-הַהָרִים פְּצֹאֵן אֲשֶׁר אֵין-לָהֶם רֹעָה וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא-אֲדַנִּים לְאַלֶּהָה יְשׁוּבוּ אִישׁ-לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם".

2א. מקור סמכותם של שני הנביאים בתודעת שליחותם כנביאים:

- עמוס: "וַיַּעַן עָמוֹס וַיֹּאמֶר [...] וַיִּקְחֵנִי יְהוָה מֵאֲחֵרֵי הַצֹּאן וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה לֵךְ הִנְבֵּא אֶל-עַמִּי יִשְׂרָאֵל".

- מיכה: "וַיֹּאמֶר מִיִּכְיָהוּ חִי-יְהוָה כִּי אֶת-אֲשֶׁר יֹאמַר יְהוָה אֵלַי אַתּוֹ אֲדַבֵּר".

ב. בין שירו של ביאליק 'חווה לך ברח' לבין דברי אמציה בפס' יב-יג נמצא דמיון ושוני.

נקודת הדמיון: בשני המקרים מבטא הביטוי 'חווה לך ברח' התנגדות לנביא ולדבריו:

- שירו של ביאליק: "הוא חש שלפועלו אין הד מספק [...] את התשישות וחוסר התכלית שחווה היטיב ביאליק לתאר בשיר 'חווה לך ברח'".

- דברי אמציה: "וַיֹּאמֶר אֲמַצְיָה אֶל-עָמוֹס חֲזֵה לֵךְ בְּרַח-לֵךְ אֶל-אֶרֶץ הַיְּהוּדָה וְאָכַל-שֵׁם לָחֶם וְשָׁם תִּנְבֵּא".

אולם, ההבדל הוא שהנביא עמוס מביא נחישות לנבא למרות הניסיון לגרש אותו: "אַתָּה אָמַר לֹא תִנְבֵּא עַל-יִשְׂרָאֵל

וְלֹא תִטְיֵף עַל-בֵּית יִשְׁחָק. לָכֵן כֹּה-אָמַר יְהוָה אֲשַׁתְּדֵף בְּעִיר תִּזְנֶה וּבְנִיף וּבְנִתִיף בְּחָרֵב יִפְלוּ". ואילו משירו של ביאליק

הנביא מבטא נסיגה מתפקידו כנביא: "השיר הוא הכרזה נסערת של אדם שחש כי מוטלת עליו שליחות ציבורית, אך אינו מסוגל למלאה באופן מספק [...] על כן הוא מוותר על שליחותו".

שאלה 7: שיר השירים ח

א'. מפס' ח-י מצטיירת החברה הפטריאכלית המאפיינת את תקופת המקרא, אשר נראה כי יצרה מתחים בין הנערה לבין אחיה, ולכך שתי דוגמאות:

- האחים סבורים שאחותם עדיין צעירה ולא בשלה לקשר: אַחוֹת לָנוּ קִטְנָה וְשִׁדִּים אֵין לָהּ". ואילו היא מדגישה את בשלותה: "שִׁדִּי כַּמְגִדְלוֹת".

- האחים מדגישים את חשיבות צניעות אחותם, ומאיימים כי אם אינה צנועה יחסמו אותה: "אִם-דָּלַת הִיא נָצוּר עֲלֶיהָ לֹחַ אֶרֶז". ואילו היא דוחה את הדברים ומדגישה את צניעותה: "אֲנִי חוֹמָה".

ב1. המשמעות הסמלית של מילה 'כרם' הנזכרת בפס' יא-יב היא 'אישה'.

פס' אלו מבטאים ביקורת כלפי שלמה שנהג זרות וריחוק בנשותיו וחלק אותן עם שומריו: "כָּרֶם הָיָה לְשִׁלְמָה בְּבַעַל הַמֶּזֶן נָתַן אֶת-הַכָּרֶם לְנֹטְרִים".

ב2. ע"פ גרוסמן את סיום המגילה בפס' יב ניתן להבין באופן חיובי ובאופן שלילי:

- סיום שלילי: הנערה מבקשת מהדוד להתרחק ממנה ככל הניתן: "בָּרַח דּוֹדִי וְדָמָה-לָךְ לְצָבִי אוּ לְעַפְרָה הָאֵילִים עַל הָרִי בְּשָׂמִים"

- סיום חיובי: הנערה מבקשת מהדוד לרחוק מחבריו ולהתייחד עימה: "בָּרַח דּוֹדִי וְדָמָה-לָךְ לְצָבִי אוּ לְעַפְרָה הָאֵילִים עַל הָרִי בְּשָׂמִים".

